

A GYARMATI VILÁG MEGRENDÜLÉSE

A GYARMATOSÍTÁS UTOLSÓ HULLÁMA

- A gyarmati területek legnagyobb kiterjedése: az I. VH. után
- Nagy-Britannia, Franciaország: az I. VH. után megszerezték a volt német gyarmatokat + az Oszmán Birodalom arab területeit
- Új forma: mandátumterületek (névleg a Népszövetség ellenőrzése alatt)
- De: a hanyatlás jelei – a világháborús győzelem elnyerése érdekében a britek engedték a gyarmatok gazdasági megerősödését
- KÖV.: polgárosodás, nemzeti burzsoázia megjelenése, megerősödése
- helyi polgárság és értelmiség megerősödése + a nemzeti önrendelkezés és a kommunizmus eszméinek az elterjedése

ÉSZAK-AFRIKA

- Egyiptom: 1922. Anglia független állammak nyivánította
- De: a Szuzei-csatornát katonai ellenőrzés alatt tartották (Indiába vezető út)

MODERNIZÁCIÓS TÖREKVÉSEK A KÖZEL-KELETEN

- Szíria, Libanon, Izrael, Irak, Kuvait, Irán és Jordánia. Tágabban értelmezve ide sorolható még Törökország, Egyiptom és az Arab-félsziget államai: Szaúd-Arábia, Jemen, Omán, az Egyesült Arab Emírségek, Bahrein és Katar.
- A közel-keleti népesség kilentizedének vallása az iszlám. Az itt élők fele arabul beszél, a maradék legnagyobb része törökül vagy perzsául.
- Problémák: arab nacionalizmus, arab-zsidó ellentét, a modernizáció miatt jelentkező társadalmi problémák, függetlenség iránti igény

PALESZTINA

- 1917 - Balfour-nyilatkozat - arra bátorítja a világban szétszóródott zsidóságot, hogy vándoroljanak be az Oszmán birodalom széthullásával brit kézre került Palesztinába
- 1920. Palesztina: brit mandátum
- Cionista mozgalom: zsidó otthon létrehozása a cél
- Köv.: arab-izraeli konfliktus - terrorcselekmények
- A többségi arab lakosság nyomására 1939-ben a brit kormány nyilatkozatban korlátozta a bevándorlási lehetőségeket
- Ez az intézkedés tovább mélyítette az arab-izraeli konfliktust

SZAÚD-ARÁBIA

- 1932. Ibn Szaúd egyesíti az Arab-fsz. törzseit, emírségeit - megszerezte Mekka, Medina
- Itt: a Föld kőolajkészletének ¼-e

IRÁN

- Korábban: Perzsia
- 1921. Reza kán (=Reza Pahlavi sah) hatalomra jutott (katonai puccs)
- 1935: országának az Irán nevet adta

IRAK (brit mandátum), **SZÍRIA** (francia mandátum): felkelések: a gyarmatosítók katonai erő bevetésével verik le ezeket

- SZÍRIA: Függetlenségét 1944-ben nyerte el
- IRAK : 1932-ben névleg önálló királyság

INDIA

- Indiai polgárság, értelmiség: angol kultúra, életmód átvétele

- Cél: az ország saját ellenőrzésük alá vonása
- Problémák: vallási megosztottság (hinduk, muzulmánok), kasztrendszer
- Indiai függetlenségi mozgalom: Indiai Nemzeti Kongresszus Párt – Mahatma Gandhi, Dzsavaharlal Nehru
- Erőszakmentesség, engedelmesség mozgalmai
- Sómenet, angol textilárak bojkottja
- 1931.: Brit Nemzetközösség létrehozása (westminsteri statútum): 1. csoport: autonóm országok, egyenjogúak Angliával, önálló kül- és belpolitika, gazdaság és hadsereg, csak a király személye és a protekcionista gazdaságpolitikai köti össze őket (Ausztrália, Új-Zéland, Írország, Kanada, Dél-Afrika); 2. csoport: részleges önkormányzatot kapnak (India, Palesztina, Egyiptom); 3. csoport: megmarad a hagyományos gyarmat szintjén (Nigéria, Ceylon)
- Köv.: India vezető rétege a szubkontinens helyzetének rendezését a teljes elszakadásban látta
- Muszlim Liga megalakulása – céljuk: Pakisztán(tiszták földje) létrehozása – a muszlim többségű területekből – a hindu vezetők ezt elutasították

A CSENDES-ÓCEÁNI TÉRSÉG

- 1921/22: washingtoni konferencia : a világháborút lezáró egyezmények a csendes-óceáni területeken: amerikai érdekeket szolgált.
- "nyitott kapuk elve" Kínával szemben
- tengeri fegyverkezés szabályozása

KÍNA

- 1911. Forradalom: az utolsó kínai császár lemondása – a forradalmárok élén: Szun Jat-szen
- 1912. Szun Jat-szen: Kuomintang (Nemzeti Párt) létrehozása – a nacionalista forradalmárok pártja
- 1921. KKP megalakulása Moszkva támogatásával
- 1925 után: Csang Kaj-sek a Kuomintang vezetője – megpróbál leszámolni a kommunistákkal
- Polgárháború (PL.: Mao feleségét elfogták, felnégyelték, s maradványait kitűzték a város kapujára, s hűgát is kivégezték a kuomintangosok)
- Harminc év: a KKP új vezetője: Mao Ce-tung: elfordul a Moszkva-barát irányvonalától
- a parasztságot maga mellé állítja – földet ígér
- 1934. Hosszú Menetelés: északkeletre – itt: a kommunistáknak sikerült tartósan berendezkedniük
- 1931. Japán támadás Mandzsúria ellen – Mandzsukuo (1932) néven bábállam létrehozása –
- ⇒köv: a KKP és a Kuomintang átmenetileg összefognak a japánok ellen (SZU: segíti a Japán elleni harcot)

JAPÁN

- Gyarmatok: Korea + Santung-fsz. megszerzése az I. VH után (német gyarmat volt)
- Gyors fejlődés: modernizáció
- De: kevés nyersanyag és élelem – gazdasági válság kialakulása
- Köv.: problémák – lázongások (1918. rizslázadás)
- Köv.: szélsőjobboldali térnyerés

- A szélsőjobboldali politika japán jellegzetességei:
- Japán feudális hagyományok: samuráj becsületkódex
- Feltétlen engedelmesség a feljebbvalónak, fanatikus hűség, önfeláldozás
- Japán felsőbbrendűség, Nyugat-ellenesség
- Hódító tervek: Csendes-óceáni világbirodalom létrehozása a cél
- Hadsereg: egyre nagyobb szerepet játszik – politikai gyilkosságok elkövetése
- Majd: a kormányt a hadsereg az ellenőrzése alá vonta
- 1931. Támadás Kína ellen - Mandzsukuo (1932)
- 1938/39. Kína legfontosabb városainak és a tengerpartnak az elfoglalása
- Támadási kísérlet a SZU ellen is (Kína támogatása miatt, de: sikertelen)